

TIEDOKAS

Opistolaisyhdistyksen sääntömääräinen syyskokous

keskiviikkona 29.11.2023 Opistotalossa, Kaskenkatu 5

klo 17.30 kahvit Café Dominicissa

klo 18.00 Finnlines – Let's get SIRIUS

Satu Hirvenoja kertoo Finnlinesin uudesta Naantali-Kapellskär –linjan laivasta, Finnsiriuksesta.

n. klo 18.45 opistolaisyhdistyksen syyskokous

- yhdistyksen toimihenkilöiden valinnat,

vuoden 2024 talousarvio ja toimintasuunnitelma sekä muut sääntömääräiset asiat

- esitykset opiston opinto-ohjelmaan

Voit myös esittää toiveita ja palautetta opistolaisyhdistykselle.

Tarjoilun vuoksi pyydämme ilmoittautumaan kokoukseen viimeistään 25.11.2023:
tto.jasenasiat@gmail.com

Jäsenkortti mukaan.

Ellet vielä ole jäsen, voit liittyä ennen kokousta opiston toimistossa.

Tervetuloa!

Turun työväenopiston opiskelijat ry. / Johtokunta

Leipyöli

Kulttuuri- ja retkeilytoimikunta järjesti toukokuussa 2023 matkan Salon Veturitalliin (Gertrude Bell ja Meeri Koutaniemi: Kätkeyty vapaus) ja Tammisaareen uuden uutukaiseen modernin taiteen Chappe museoon. Matkan lounas nautittiin Maatilamatkailu Leipyölässä.

TIEDOKAS

Tiedokas 111 Syksy 2023 Sisältö

- 2 Opistolaisyhdistyksen sääntömääräinen syyskokous
- 2 Leipyöli, Pirjo Haapala
- 4 Uusi vuosi, uudet kujeet, Sanna Orusmaa, rehtori
- 5 Puheenjohtajan palsta, Pirjo Haapala
- 6 Samhällsansvar och hållbar utveckling på Arbis, Lena Lindholm, planerare, Arbis
- 7 Onnea 115-vuotiaille
- 8 Taidegrafiikkaa Taiteen talossa, Marianne Klemelä
- 11 Alkuopit Arbiksesta, Pirjo Ekman
- 12 Elämyksiä etsimässä, Pirjo Haapala
- 15 Sjalarnas ö – Svenska Teatern, Pirjo Haapala
- 16 Eliel Saarisen (1873-1950) jäljillä, Seija Luoto
- 18 Kissa-Alli, Ulla Oksanen
- 19 Unta palloon, Reijo Nurmela

Julkaisija
TURUN TYÖVÄENOPISTON
OPISKELIJAT ry.
TIEDOTUSTOIMIKUNTA

Toimitus:
Markku Luoto (puheenjohtaja)
Seija Luoto (sihteeri)
Reijo Nurmela (toimitussihteeri, taitto)
Pirjo Haapala
Ulla Oksanen (piirtäjä)
Marianne Klemelä

TIEDOKKAAN seuraava numero ilmestyy helmi- maaliskuussa 2024
Lehteen tarkoitettu aineisto toimitettava toimitukselle 10. tammikuuta mennessä.

Toimituksen osoite:
TURUN TYÖVÄENOPISTON
OPISKELIJAT ry.
TIEDOTUSTOIMIKUNTA
Kaskenkatu 5. 20700 Turku
sähköposti: tiedokas@gmail.com

Työväenopiston Internet-kotisivu:
www.turuntyoavenopisto.fi

Painopaikka:
Painotalo Painola T. Nieminen Oy
Piispanristi

Kansikuvassa:
Marja-Liisa Tuomikosken
puupiirros v. 1971
valokuva Reijo Nurmela

111 Syksy 2023

Uusi vuosi, uudet kujeet!

Meille opistolaisille syksyn aloitus on oikeastaan sama, kuin muille uuden vuodenaatto. Tulee pohdittua viime lukuvuotta, mitenäs sitä taas saatiin opisto vietyä eteenpäin ja mitkä ovatkaan ne tärkeimmät lupaukset toiminnan parantamiselle alkavalle lukuvuodelle? Alkaa uusi vuosi, uudet tuulet ja uudet tehtävät tartuttavaksi. Syksy on täynnä aloitusintoa ja jokaisella on roppakappalla tarmoa tarttua uusiin haasteisiin.

Viime lukuvuosi meni opistolla kauttaaltaan taysaisen hyvin. Suurempia pomppuja ei matkalle onneksi osunut, eikä arkiherrusta haitanneet poikkeustilanteet tai muutkaan viime vuoden turbulenssia aiheuttaneet tapahtumat. Paljon saatiin aikaiseksi, niin talousasioissa, kuin kehittämispuolellakin. Lisättiin uusia opetustapoja ja vaihtoehtoisia kurssisuoritusmenetelmiä. Ensimmäiset opintopistesuoritukset koko opiston historiassa tulivat valmiiksi ja tulevana syksynä opintopistekursseja on tarjolla jo useita. Vuodesta voi olla tyytyväinen ja hyvillä mielin tarttua jälleen uuteen lukukauteen ja uusiin tehtäviin.

Monikulttuurisen opetuksen kurssitarjontaan on saatu pysyvästi maahanmuuttajakotiäitien rinnalle nuorten maahanmuuttajien koulutus ja uutena elokuussa starttaa hanke, jossa parannetaan opiskelutaitoja kotoutumisajan ylittäneille maahanmuuttajille. Saimme koulutukseen hankerahaa yhden suurimmista hankerahoituksista opiston historiassa. Nämä räätälöidyt koulutukset ja lukuisat suomen kielen kurssit, ovat kasvattaneet Luupin tuntimäärää yli 6 000 opetustunnin vuositason. Luuppi on viimeisten vuosien aikana tuplannut opetusmääränsä ja se on hienoa työtä, hatunnoston arvoinen paikka!

Opiston kokonaistuntimäärä oli edellisluvuonna opiston historian suurin, ylsimme yli 24 000 h vuosiopetukseen. Lisäksi meillä työ-

kenteli jopa 202 tuntiopettajaa vakituisen henkilökunnan lisäksi. Talous pysyi raameissa, vaikka opetustuntimäärät olivat suuret. Opisto toimii aina niin sanotulla nollabudjetilla eli opisto on voittoa tavoittelematon oppilaitos. Emme kerää kurssimaksuilla voittoa, ainoastaan meidän tulee kattaa opetuksesta koituvat menot kurssimaksutuloilla. Kustannuksista n. puolet katetaan valtionosuustuloilla ja toisen puolen kattavat kurssimaksut. Eli kun lopulta tili on nollilla, ei miinuksella, eikä plussalla, olemme onnistuneet täydellisesti! Näin kävi, talousasiat osuivat täysin nappiin.

Julkisuudessa on ollut keväällä puhetta valtion rajuista leikkauksista vapaan sivistystyön kentälle. On uumoiltu jopa 70–90 miljoonan leikkauksia, mutta tänään 20.6. sain tiedon, että kansalais- ja työväenopiston säästöjä kohdennetaan ”vain 12 miljoonaa” ensi vuoteen, joten se musta pilvi joka keväällä roikkui päällämme, muuttuikin yllättäen melko vaalean harmaaksi. Kauhukuva kurssimaksujen nostosta jopa kaksinkertaisiksi on nyt pyyhitty pois. Hintoja saatetaan joutua nostamaan, mutta nosto tulee olemaan kuitenkin hyvinkin maltillinen, toivotavasti siihen ei tarvitsisi turvautua lainkaan.

No mutta, menneet on nyt muisteltu ja seuraavaksi katse luodaan kohti tulevaa! Opisto puskee täydellä höyryllä eteenpäin, entistä paremmalla vauhdilla ja monipuolisella, taidokkaalla kurssitarjonnalla. Opetus on ammattimaisen rautaista ja taso kovaa. Mitä kaikkea tulevaan vuoteen sisältyykään, se jää nähtäväksi, varmasti kuitenkin innostava ja monipuolinen, uutta ja vanhaa ja jälleen eteenpäin mennään!

Upea opisto, täältä me tullaan taas ja tehdään tulevasta luuvuodesta entistä parempi!

Sanna Orusmaa, rehtori

Kuva Erika Orusmaa

Puheenjohtajan palsta

”Nollatoleranssi rasismille” -keskustelun pyönteissä olen miettinyt käsitettä suvaitsevaisuus.

Miten se onkaan niin vaikeaa suvaita erilaisia ihmisiä. Jopa erilaisia tilanteita, erilaisia käytäntömalleja. Erilaisesta kulttuurista tulevat ihmiset ovat luonnollisesti saaneet erilaisen pohjan, vaikka nyt esimerkiksi koulutus- ja arvopohjan. Työväenopiston/Kansalaisopistojen merkittävä tehtävä on koulutuserojen tasoittaminen – johtuipa ero asuinpaikasta, kulttuuriympäristöstä tai taloudellisista tekijöistä.

Myös erilaisissa ryhmissä toimiminen opettaa ja avartaa, jopa auttaa tutustumaan erilaisuuteen. Opistolaisyhdistyksen Kulttuuri- ja retkeilytoimikunta järjesti kesällä 2023 kaksi kahden yön kotimaan retkeä. Kun ollaan kolme päivää tiiviisti yhdessä, saattaa helposti syntyä tilanteita, joissa jokaisen oma sietokyky joutuu koetukselle. Ja joutuinkin. Niissä testattiin kansalaistaidot. Kanssaihmissen huomioiminen ja asiaan kuuluva ymmärrys auttoi. Tässä on pakko huomauttaa, että molemmat retket sujuivat mitä suuremmissin, jos matkalla mukana olleita on uskominen. Bussilastillinen todella suvaitsevaa porukkaa!

Turun työväenopiston opiskelijat ry:n Kulttuuri- ja retkeilytoimikunta järjesti kolmen päivän matkan Mäskäriin, Tankariin ja Hailuotoon elokuussa 2023. Matkalle osallistui 48 henkilöä. Matkan parasta antia kohteiden lisäksi oli ihanat huumorintajuiset kanssamatkaajat sekä kuljettaja. ”Bussimatkat menivät kuin siivillä”, totesi eräs matkaaja.

Kuvassa olemme Mäskäriissä, oppaana Anders Boström

Suomalaisessa kulttuurissa on hyvää, että meillä on mahdollisuus oppia uutta vielä lakisääteisen oppivelvollisuuden jälkeenkin. On muun muassa Turun työväenopisto ja päteviä opettajia. Halutessaan jokainen löytää omalle kukkarolleen sopivan tiedonlähteen. Esimerkiksi oma opistomme tarjoaa tänäkin vuonna ilmaisia luentoja. Menemällä paikalle oppii taustati jotain uutta. Ja kenties saa kimmokkeen perehtyä asiaan vielä omatoimisesti. En pidä myöskään mahdollisena 16 € hintaa osallistua verkkokurssille. Ilmoittauduin kurssille ”Saksan matka-aikeita”. Ehkäpä kolmen vuoden lukioajan saksanopinnotta jotain versoa.

Yleissivistävä koulutus avartaa maailmankuvaamme, joka voi auttaa meitä erilaisuuden ymmärtämisessä. Kaiken takana on kuitenkin halu oppia uutta.

Iloista syys- ja kevätlukukautta!

Pirjo Haapala

Samhällsansvar och hållbar utveckling på Arbis

Varje organisation borde idag ta ställning till samhällsansvar och hållbar utveckling i planeringen av sin verksamhet. Begreppet samhällsansvar kan kort definieras som en organisations ansvar för den påverkan som dess beslut och aktiviteter har på samhället och miljön. Organisationens samhällsansvar med syfte att främja hållbar utveckling omfattar ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter. Begreppet hållbar utveckling definieras i Brundtlandskommissionens rapport från 1987 som ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”.

Hur förverkligas då samhällsansvar inom vår organisation? Hur kan vi bidra till hållbar utveckling i vår verksamhet på arbetarinstitutet?

Grunden för vår verksamhet bygger på samhällsansvar

Det ekonomiska och sociala samhällsansvaret är integrerat i arbetarinstitutets verksamhet i grunden. Arbetarinstitut är en viktig kunskapsförmedlare både på individnivå och samhällelig nivå. Arbis har en lång historia av att erbjuda kurser som för individer stöder personlig utveckling, professionell kompetens och därtill bidrar till ökat välmående i form av ett socialt sammanhang. Ur ett samhälleligt perspektiv erbjuder vi jämlik tillgång till kunskap, möjligheter till samhällsengagemang och ökad förståelse för hållbar utveckling.

Vi är givetvis skyldiga att vara resurseffektiva och använda den finansiering vi får på ett sådant sätt att vi

kan erbjuda kurser och föreläsningar av högsta möjliga kvalitet för en så bred målgrupp som möjligt. Dessutom bör prissättningen vara sådan att kurspriserna hålls på en överkomlig nivå. Vi strävar efter att vara tillgängliga och inkluderande, för alla medborgare oavsett socioekonomisk ställning, utbildningsnivå, etnisk bakgrund, kön eller ålder. Vi vill också underlätta social integration och öka förståelse för kulturell mångfald. Den utbildning och de aktiviteter vi erbjuder ska gynna medborgarnas kunskaper, delaktighet och engagemang på ett sätt som kan utveckla samhället. Rent konkret kan vi på Arbis aktivt främja förståelsen för hållbarhetsfrågor genom att erbjuda kunskaper och praktiska färdigheter som stöder också ekologisk hållbar utveckling.

Arbete för hållbar utveckling i planeringen av kursutbudet

I planeringen av kursutbudet har vi på Arbis inkluderat kurser som har direkt anknytning till hållbar utveckling. För att öka kunskapen om ekologisk hållbarhet erbjuder vi i höst till exempel en kurs som behandlar ekonomisk tillväxt och vår planets begränsade naturresurser. Kursen vill sporra till diskussion och fungera som en tankeställare kring vår konsumtion av naturresurser och kommande generationers levnadsstandard.

På ett mera praktiskt plan arrangeras en kurs om ”slow flowers” där man får lära sig att binda buketter och som poängterar betydelsen av att använda sig av närodlade blommor, i stället för att köpa importerade, färdiga buketter. Också kurserna i hantverk och handarbete inkluderar egen tillverkning av kläder och olika textilier. Möbelpetseringskurserna förlänger livstiden hos gamla möbler och minskar behovet att köpa nya. På samma gång utvecklas en förståelse för värdet av egenhändigt tillverkade produkter och en respekt för gamla hantverk. Allt detta bidrar förhoppningsvis till att åtminstone väcka tankar om hållbar konsumtion.

Eftersom vår verksamhet också inkluderar kultur och olika konstämnen kunde vi i fortsättningen fundera på hur vi kunde använda konst som ett verktyg för att sprida intresse för och kunskap om hållbar utveckling. Konst i sig fungerar som en källa för att väcka tankar och inspiration till nya idéer och kunde på så sätt bidra till förändringar i tankesätt och handlingsmönster i vardagen. Dessutom kan konsten utgöra en grund för att skapa en dialog kring hållbarhet, mellan

konstnärer, konststuderande och konstintresserade. Kanske nästa års konstutställning kunde ha ekologisk hållbarhet som tema och nå en bred, allmän publik med sina budskap?

Utöver kursutbudet har vi inom området för socialt samhällsansvar i samarbete med Utbildningsstyrelsen deltagit i projektet ”Från ensamhet till mångsamhet” i syftet att minska ensamhet i samhället och vi stöder integration av invandrare och utbyteselever genom att erbjuda förmånssedlar till kursdeltagare som deltar i kurser i svenska.

Sammanfattning

På arbetarinstitutet kan vi följaktligen arbeta för hållbar utveckling på flera olika sätt. Genom att använda de resurser vi har tillgång till ska vi fortsätta att skapa jämlika möjligheter till utbildning och personlig utveckling, ett socialt sammanhang och aktivt medborgarskap. Förstås ska vi alla fästa uppmärksamhet på att själva minska vår miljöpåverkan eller göra energi- och besparingar i vår vardag på Arbis.

Vi kan öka kunskaper och medvetenhet genom att erbjuda kurser och föreläsningar i relevanta ämnen, så som klimatförändring och miljöfrågor, förnybar energi, cirkulär ekonomi och ekologiska alternativ. Sålunda kan vi främja hållbart tänkande och mera miljövänliga levnadssätt. Våra kurser och föreläsningar kan förhoppningsvis också fungera som forum för att initiera diskussioner och samhällsengagemang kring

hållbarhetsfrågor. Vi kan planera kurser som direkt erbjuder praktiska kunskaper och färdigheter, såsom hantverk, återvinning, eller kompostering. Också i fortsättningen tar vi gärna emot tips om kurser eller föreläsningar ni önskar se i vårt kursutbud och vi välkomnar lärare med specialkunnande i relevanta områden.

Det finns alltså en koppling mellan Arbis verksamhet, samhällsansvar och hållbar utveckling. Grunden för vårt arbete ligger i att erbjuda utbildning som ligger i tiden och är betydelsefull såväl för den enskilda individen som för samhället vi lever i. Genom att sprida kunskap och inspirera till nya idéer kan vi på arbetarinstitutet bidra till att skapa ett hållbart samhälle, där ekonomiska, sociala och ekologiska dimensioner beaktas.

Lena Lindholm, planerare, Arbis

Foto Henrik Forsblom

Onnea 115-vuotiaille

Vuonna 1908, kun Turkuun perustettiin työväenopisto, oli maailma aika lailla erilainen kuin nyt. Rajat ovat muuttuneet, tekninen kehitys on ollut huimaa ja kuu- hunkin on lennetty. Kaikesta huolimatta työväenopiston perus- ajatus eli vapaaehtoinen sivistystyö on säilyttänyt paikkansa. Kurseja on nykyään monin verroin enemmän kuin ensimmäi- sen lukukauden viisi opetusainetta sekä muutama luento- ja keskustelutilaisuus. Tästä on osoituksena alkavan kauden run- sas ja mielenkiintoinen opinto-ohjelma

Opistolaisyhdistys toivottaa onnea 115 vuotta täyttävälle Tu- run suomenkieliselä työväenopistolle ja Arbikselle.

Vedoksia suoristamassa vas. Nea Tuominen, Marja-Liisa Tuomikoski, Jari Antila ja Tuukka Muroke.

Taidegrafiikkaa Taiteen talossa

Marja-Liisa Tuomikoski ilmoittautui työväenopiston maalauskurssille v. 1971 ja innostui sittemmin myös grafiikasta, jota silloin opiskeltiin 1800-luvun upeassa C.L. Engelin suunnittelemassa rakennuksessa Linnankatu 39:ssä. Marja-Liisa osallistuu edelleen aktiivisesti grafiikan tunneille. Kävimme kysymässä, mitä hänelle kuuluu.

Olet kulkenut mielenkiintoisen matkan aina opiston ensimmäisestä 70-luvun grafiikkatyöpajasta Mestarinkadun, Opistotalon, Jokikadun, Linnan-kiinteistön ja Barkerin kautta nykyiseen työpa-jaan Taiteen taloon.

Miten työpaajympäristö ja työolosuhteet ovat muuttuneet?

Niin käytettävät aineet kuin työolosuhteet ovat muuttuneet pikkuhiljaa. Lainsäädäntö on kieltänyt myrkyllisten aineiden käytön kuten esim. metalligrafiikassa käytetyn typpihapon, jonka nykyään korvaa hitaampi rautakloridi tai tärpätin, jonka tilalla nyt käy-

tään ruokaöljyä, joitakin mainitakseni. Muistan että aiemmin käytettiin paljasta kättä levyn pyyhkimiseen kirkaaksi paksusta painoväristä, mutta nykyään turvaututaan ohueen paperiin, harsoon tai vastaavaan.

Muistelen kyllä kaiholla ensimmäisen Linnankatu 39:n työpajan aitoa tunnelmaa, jossa opettaja Reijo Koskelan opastuksella tehtiin tärpätin- ja asfaltintuoksuisia grafiikkaa vanhalla prässillä. Samassa kiinteistössä toimi silloin myös musiikkiopisto, ja musiikki kiiri iloksemme seinän läpi. Toki nykyisessä työpajassa Taiteen talossa on myös hyvä tekemisen meininki ja tunnelma.

Mikä grafiikassa kiehtoo?

Grafiikkaa tehdään peilikuvana mm. kalkkeripaperia ja peilejä apuvälineinä käyttäen. Ensimmäinen vedos on aina jännittävä, koska lopputulos voi olla erilainen kuin, mitä alunperin kuvitteli. Kömmähdyksiä sattuu, niinpä grafiikka ei ole koskaan tylsää.

Työpajoista varmaan muodostuu oma yhteisö, kun kaikilla on yhteinen intohimo. Onko teillä ollut yhteisiä näyttelyitä?

Kun työpaja vielä sijaitsi Linnankatu 39:ssä, pidettiin joka kevät oppilastöiden näyttely. Näyttelyn arvostelivat Turun Sanomien kriitikko ja Turun Taidegraafikoiden edustaja. Näyttelystä kirjoitettiin myös lehdessä. Voitin yhdellä työlläni jopa grafiikan palkinnon (puupiirros vuodelta 1971 tämän lehden kannessa).

Myöhemmin opistolla on ollut joskus teoksia näytillä Kaskenkadun puoleisella ikkunalla ja kerran Hansakorttelissa, ja nyt ollaan puuhaamassa näyttelyä Taiteen talon käytävään.

Onko sinulla aikaa harrastaa myös muita taidemuotoja ja mistä ideat?

Olen aikaisemmin harrastanut myös piirtämistä, mutta nykyisin käyn Sunnuntaimaalareissa ja teen töitä akryylimaalareilla. Ideat kumpuavat pääosin luonnosta ja metsäretkiltä.

Andrei Bakharev on opettanut kurssilaisia 3 vuotta. Hän on tyytyväinen nykyiseen työskentelytilaan taidegraafikkojen työhuoneessa Taiteen talossa Hämeenkadulla. Tilasta löytyy mm. kunnollinen ilmanvaihto, mikä on taiteilijoiden työsuojelun kannalta tärkeä asia. Kevään litografian kurssi onkin ollut täyteen bukkattu innokkaita tekijöitä.

Andrei toivoo, että taidegrafiikka ja yleensä taideaineet lisääisivät tulevaisuudessa kiinnostavuuttaan, vaikka klassiset menetelmät eivät välttämättä ole olleet niin trendikkäitä viime aikoina. Hän uskoo että jokainen pystyy niin halutessaan tekemään ja ymmärtämään taidetta. Taiteen tekemistä on vaan totuttu pitämään turhan etäisenä ja mystifioituna. Myös taiteen tekemisen menetelmät kehittyvät jatkuvasti. Kuka tietää mitä esimerkiksi tekoäly saa tulevaisuudessa aikaan...

Andrei itse on monipuolinen taiteilija ja kuuluu Turun Taidegraafikot ry:hyn.

Hän on ensisijaisesti kuvanveistäjä, mutta on monessa taideprojektissa mukana. Yksi projekteista on Elonkirjo-taidepuisto, jonka taiteellisesta toteutuksesta hän vastaa. Puisto on elävä ympäristötaidekokonaisuus Koroisissa, jossa yhdistyvät tieteellinen tutkimustieto, ekologinen ympäristötaide, yhteisöllisyys ja perma-kulttuuri.

Andrei oli myös yksi taiteilijoista Spaunan Kallion ympäristötaiteen tapahtumassa Kustavissa 2022, joka toi kesäisen saaristolunnon keskelle ympäristön ehdoilla tehtyä nykytaidetta. Andrein töitä on ollut esillä myös muissa eri näyttelyissä niin Suomessa kuin ulkomailla. Kesäksi 2024 on suunnitteilla yhteisnäyttely Helsingin Malmintalolle pienryhmän kanssa.

Opettaja Andrei Bakharev ja taidegraafikoiden legendaarinen, edelleen käytössä oleva reippaasti yli 100-vuotias prässä. Prässin yläpuolella näkyy yksi vetohupuista osana tilan ilmastointia.

Marja-Liisa Tuomikoski kertoo "Trullo"-vedoksestaan (liitu ja tussi).

Nea Tuominen, painokiven ulospesu.

Yleiskuva työpajasta.

Taidegrafiikasta lyhyesti

Taidegrafiikka on kuvataiteen laji, jossa tehdään taidetta käyttämällä erilaisia painotekniikoita ja vedostamalla laatalta, johon se on eri tavoin piirretty, kaiverrettu, syövytetty, maalattu, valotettu. Vedostus tehdään paperille tai muulle materiaalille.

Tekniikoita ovat mm. kohopaino (puupiirros), metalligrafiikka ja syväpaino (kuivaneula, etsaus, akvatinta, mezzotinto), laakapaino (litografia). Menetelmiä voidaan myös yhdistää.

Litografiassa kuva piirretään kivelle rasvaisella liidulla tai –tussilla. Kivi etsataan, jotta rasvainen piirrosaine ei leviä. Vedostettaessa kiven pinta kostutetaan ja siihen telataan rasvainen painoväri, joka tarttuu vain rasvaisiin piirrettyihin kohtiin. Litografiaprässissä väri siirtyy laatalta paperille.

Etsauksessa kuva syövytetään hapon avulla painolaattaan. Kuva piirretään happoa läpäisemättömän pohjustusaineen läpi terävällä piikillä. Laatta upotetaan happoon, ja laatan puhdistuksen jälkeen siinä näkyy piirroksen negatiivi. Levitetään painoväri ja laatta puhdistetaan, jolloin väriä jää vain hapon syövyttämiin uriin.

Akvatinta -syväpainomenetelmässä laatalle sirotellaan hartsijauhetta, joka sulatetaan pintaan. Vedokseen saadaan eri sävyjä syövyttämällä painolaattaa eri vaiheissa. Rakeinen painojälki muistuttaa vesivärимаalausta. Menetelmässä käytetään tuulettimellista vetokaappia, jolloin pisarat eivät leviä huoneilmaan.

Mezzotinto -syväpainomenetelmässä kuparilaatta karhennetaan rakeiseksi ja kuva tehdään hiomalla sävyerojen aikaansaamiseksi. Mitä hiotumpi pinta, sen vaaleampia sävyjä vedostuksessa syntyy. Käytetään kiillotusrautaa ja viimeistellään kaivertimella, neulalla tai syövyttämällä. Lopputulos on sävykäs ja samettinen.

Vedosmerkinnät

Jokainen vedos numeroidaan. Sarjan koko vedosmäärä merkitään yleensä vasempaan alareunaan. Taiteilija signeeraa nimensä jokaisen kappaleen oikeaan alareunaan. Jos vedokset poikkeavat toisistaan esimerkiksi väreiltään tai työvaiheiltaan, nähdään merkintä E.v. = edition variée.

”Virkistys taiteellisen askartelun parissa on mielenterveydelle ja vastapainoksi arjen työlle katsottava erääksi työskentelyn päämääräksi”
(ote Turun Sanomissa julkaistusta lehtijutusta liittyen työväenopiston grafiikan oppilastöiden näyttelyyn 70-luvulla)

*Marianne Klemelä teksti
Reijo Nurmela kuvat*

Mallinukke Doris ja valaisimista kaikkein suurin.

Värikäs jäännöslasilamppu.

Alkuopit Arbiksesta

Innostuin Tiffany-tekniikasta 90-luvun alussa. Siihen aikaan moista ei opetettu Turussa muualta kuin Arbiksessa. Harjoitustyönä teimme pikkuisen punatulkun tasona. Annoin sen äidilleni koristeeksi. Itse siirryin tekemään valaisimia. Niitä kertyi vuosien mittaan kodin kattoihin, pöydille ja lattiallekin.

Alussa Tiffany-lasia ei saanut Turusta, joten kävin kaverini Riikka Vuorisen kanssa lasinhankintareissulla Tampereella ja Helsingissä. Samalla sai hyvin tarkistetuksi näidenkin kaupunkien käsityöläiskätköjen.

Lasien leikkaamisesta syntyi vuosien mittaan melkoinen määrä jämalasia. Niinpä tein pölkyn päälle värikkään jäännöslasilampun, josta on kuva tässä. Mallia otin kuvasta, joka esitti herran Louis Comfort Tiffanyn aikoinaan tekemää lyijylasilamppua.

Mallinukke Doris, joka on ollut keikalla monessa Työväenopistonkin näyttelyssä, poseeraa kuvassa valaisimistani kaikkein suurimman (halkaisija 60 cm) seurassa. Doris on lähtöisin Humppilasta. Sen omistanut mattoja kutova käsityöläinen ilmoitti myyvänsä ilomielin Riikalle ja minulle nukan, jonka hymyyn hän oli täysin kyllästynyt. Pidimme facebookissa nimikilpailun ja niin nimettömästä humppilalaistytöstä kehkeytyi Doris, joka J. Karjalaisen laulun mukaan on reissunainen.

Pirjo Ekman, teksti ja kuvat

Alpo teki Suomen 100 vuoden itsenäisyyden kunniaksi kaksi leijonaa, joista tämä on toinen. Kuva Pirjo Haapala.

Alvar Aallon veistos, Seinäjoki. Kuva Helena Virtanen.

Kuvassa oppaamme Ruut Lehto. Oikealla 40-haarainen kynttelikkö symboloi v. 1976 tapahtunutta räjähdysonnettomuutta. Kuva Liisa Stähle.

Elämyksiä keräilemässä

Turussa alkoi juuri hellekausi, kun liki neljäkymmentä retkeläistä nousi opiston edessä bussiin. Päivä oli tiistai, 13.6.2023 ja klo yhdeksän. Tarkoituksena oli kerätä elämyksiä ja matkustaa kolme päivää kauniissa Suomessa: Tku-Härämä-Jyväskylä-Tku.

Ensimmäinen kulttuurikohteemme oli parivuotta siten osalle Mäntässä tutuksi tulleen Alpo Koivumäen kotipiha ”Alpon Savanni”. Vuoden 2023 Ite-taiteilijaksi valittu oli tehnyt perunamaalleen ja pihapiiriinsä ihastuttavia eläimiä, materiaalina roju; heinäpaalujen

päällä ollutta muovia, rautaromua, styroksia, lasinpalasia...

Savannin jälkeen tutustuimme Seinäjoen Aalto-keskukseen: Lakeuden Ristin kirkko, virastotalo, kirjasto, teatteri. Kirkko oli myös sisältä vaikuttava, eteenkin n. kuusi metriä korkea puinen kapea risti. Yksinkertaisuudessaan se hiljensi, tyyntyi mielen taianomaisesti.

Seinäjoen kirjasto on saanut vanhan viereen uudisrakennuksen, Apila-kirjaston, jonka on suunnitellut sama JKMM arkkitehdit, jotka suunnittelivat Turun uuden pääkirjaston ja mm. Tammisaaren uuden Chappe taidemuseon jossa kävimme toukokuussa. Museo kertoo genetiikan tutkija Albert de la Chapellen elämästä, esillä on myös hänen taidekokoelmaansa.

Alvar Aallon ideologia oli että ulkona oleva ei saa häiritä työskentelyä sisällä. Valon tuli tulla ylhäältä, hallitusti ja ajatuksella. Uudessa Apila kirjastossa on

isot, seinän kokoiset ikkunat, joiden kautta maisema toimii kuin isona tauluna.

Yövyimme Härmän kylpylässä ja seuraavan päivän opastuskierroksella kansallispuukoon pukeutunut oppaamme Jyrki Lahti kertoi että Härmän häjyjen, mm. Isontalon ja Rannanjärven Anttien touhut johtuivat pitkälti mielekkään ajanvieton puutteesta. Alueella oli totuttu hyvään elintasoon. Pohjanmaa oli 1800 luvulla Suomen rikkainta aluetta kiitos tervan ja kydönpoltton. Oli opittu, että kun yrittää, menestyy. Ikävä kyllä loputtomilta vaikuttavat luonnonvaratkaan eivät ole ikuisia, puut alkoivat loppua ja puuton maa ei ollut samassa arvossa. Myös talollisten kaikki pojat eivät voineet olla talollisia, osa siirtyi torppariksi. Arvojärjestelmä, joka korosti yksilöä, turhautti. Jokainen ei voinut olla mahtava... Joidenkin tie menestykseen, mahtiin, löytyi tuhotöistä ja väkivallanteoista.

Ohitimme talon, jonka paikalla Isontalon Antti on asunut. Jyrki kertoi, että tarinoilla on toinenkin puo-

li: mikä meille tutuissa lauluissa on totta, mikä tarua, on epäselvää. Totta on kuitenkin, että Pohjanmaan laukeuksilla se positiivinen yrittäjä on yhä arvossaan.

Iltapäivällä tutustuimme Kulttuurikeskus Vanha Paukkuun, vanha patruunatehdas, jossa toimii nykyään kirjasto, useita museoita (taide, valokuva ja valokuvaus), Lapuan Kankureiden outlet myymälä sekä mm. kansalaisopisto. Kuulimme Pajakappelissa vuonna 1976 koko Suomea vavisuttaneesta räjähdyksestä, jossa kuoli 40 tehtaan työntekijää.

Valtion patruunatehdas (VPT) perustettiin Lapuulle 1923, kauas itärajasta ja miljööseen, jossa oli valmiina tehdasrakennuksia. Alun perin alueella oli Eino Lahdensuon saha, joka rakennettiin 1917.

Osa kävi tutustumassa myös Kosolan taloon, C.L. Engelin suunnittelemaan Lapuan tuomiokirkkoon ja/tai Jokilaakson matkailupuutarhaan.

Matkalla Jyväskylään kävimme tervehtimässä pan-

Lakeuden Ristin kirkko. Kuva Helena Virtanen.

Kuvassa Raija oppaamme Jyrki Laineen kanssa. Jyrki kertoi asustaan: ”Tämä on eteläpohjalaisen miehen kansallispuuku. Sitä kutsutaan myös Jussipuvuksi, koska E-p:n mieskuoro Jussit, lähti Amerikan kiertueelle, jota varten heille teetettiin tämä puku”. Kuva Pirjo Haapala.

Säynätsalon kunnantalon keskellä on korotettu sisäpiha, jonne on nurmiportaat. Kuva Helena Virtanen.

Säynätsalon valtuustosalin kattotuolit ovat Aallon mielestä kuin perhoset. Kuva Pirjo Haapala.

Kuva Anja Salonen.

Wivi Lönnin oma asuintalo Jyväskylässä on kuin koru. Kuva Liisa Bäckman.

doja Ähtäri Zoossa. Ajoituksemme oli mitä mainioin, olimme omana ryhmänä Pandatalossa ja kuulumme hienon esitelmän pandojen elämästä luonnossa sekä eläintarhassa. Lumi ja Pysy olivat koko ajan näytillä ja ikään kuin poseerasivat meille kiipeilleen, löhöil- len ja bambua rouskutellen.

Viimeinen kesäretken aamu alkoi kolmen tunnin opastuksella aiheena Alvar Aalto, Wivi Lönn ja Hanna Parviainen. Oppaamme Anne Yliniemi oli niin sulavasanainen että häntä olisi voinut kuunnella vaikka koko päivän. Opastuskierros päättyi juuri avattuun Aalto2-museokeskukseen. Aalto2:n perusnäyttely keskittyi Alvar Aallon elämäntyöhön.

Kuokkalan kartano, Wivi Lönn.
Kuva Liisa Bäckman.

Kotimatalla pysähdyimme Mäntässä. Yhdysvaltalaisen Lorna Simpsonin teokset olivat esillä ensimmäistä kertaa Suomessa, koko Pohjoismaissa, juuri Serlachiuksen Gösta museossa. Mäntän kuvataideviikkojen näyttely ”Puun takaa” oli huikea lopetus retkelle, oikea väripilkku ja todistus mielikuvituksen rajattomasta mahdollisuudesta oli pirteä silta tulevaan kesään, jolloin voi tapahtua mitä vaan.

Lopuksi tiedote: Helteet, jotka koettelivat eteläistä Suomea, Jyväskylässäkin kesän lämpöennätys, liki 30 astetta, eivät haitanneet. Bussi ja hotellit olivat ilmastoitu ja museoissa oli viileää.

Pirjo Haapala

Tammisaaren reissulla toukokuussa 2023 oli mahdollisuus tutustua yhteen Alvar Aallon suunnittelemaan taloon, Villa Skeppet. Vuonna 1970 valmistuneessa talossa asuivat Christine ja Göran Schildt. Kuva Pirjo Haapala.

Själarnas ö, Svenska teatern. Kuvassa:

Sophia Heikkilä, Mitja Sirén, Minttu Mustakallio, Ylva Ekblad, Saga Sarkola, Kira-Emmi Pohtokari och Johanna af Schultén. Kuva: Magnus Skrede

Själarnas ö – Svenska Teatern

Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa esitettiin Johanna Holmströmin kirjaan pohjautuva esitys Själarnas Ö, Sielujen saari. Tarina sijoittuu Seiliin, lähinnä ajanjaksoon 1800 luvun lopusta aikaan, jolloin Seilin mielisairaalan toiminta lakautettiin, v 1962.

Kulttuuri- ja retkeilytoimikunta ei ole aiemmin järjestänyt matkaa vuonna 1866 käyttöön vihittyyn teatteriin. Rakennuksessa ensi kertaa vierailevana odotin näkeväni kattomaalauksen, jonka olisi maalannut Turun tuomiokirkon alttarin seiniä ja kattoa koristavat freskot maalannut Robert Wilhelm Ekman (1808–1873). Juuri ennen pääkaupunkiin saapumista sain viestin teatterilta, että Ekmanin maalaus tuhoutui kun 1860 valmistunut, nykyistä edeltävä arkkitehti Georg Theodor Chiewitzin suunnitelma Svenska teatern paloi vuonna 1863. Viestissä kerrottiin, että tällä hetkellä katossa oleva maalaus on koristemaalari Karl Hellsténin (1839–1900) tekemä kopio vuodesta 1889. ”Vanhan katon ja alkuperäisen maalauksen päälle pystytettiin iso kangas, ja kankaalle maalattiin tarkkaan kopio, jota on monta kertaa kunnostettu”.

Koska matka suuntautui ruotsinkieliseen teatteriin, kysyin Arbiksen rehtorilta, Sixten Westerbyltä, saan-

ko tiedottaa mahdollisuudesta myös heidän oppilailleen. Toki sain, ja mukavaa kun muutama ”arbislainen” innostui lähtemään. Luonnollisesti ruotsinkielisen työväenopiston oppilaat saavat aina osallistua retkillemme ja liittyä oppilasyhdistykseemme.

Ennen esitystä kuulumme teosavauksen suomeksi. Näyttelijöiden rooliasut on ommeltu kankaasta, joka on koottu tilkuista. Tilkut oli kirjonut tavalliset ihmiset, katsojat. Teatteri oli tiedottanut projektista ”Kirjailtuja viestejä”. Ajatuksena että katsojat kirjailevat tilkuille sanomatta jääneitä asioita, avunhuutoja, vaiettuja viestejä. Niitä olikin saapunut paljon, herkkiä ja kauniita. Teatterin sivuilla Taiteen tohtori Minna Haveri kiteytti ”Lankatyössä on voimakkaasti kosketus läsnä. Tekijä säilöo omaa kosketusta, ja langan kulun myötä työhön siirtyy tekijän ajatuksia.” Yhdessä lapussa luki mm. ”Aika parantaa sen, mihin ymmärrys ei pysty”.

Pirjo Haapala

Mm. Moliere, Goethe, Ibsen, Strindberg, Runeberg, Topelius... reunustavat kattomaalauksen yhdeksää muusaa. Kuva Pirjo Haapala.

Hvitträskin päärakennus.
Kuva Markku Luoto

Oppaamme Sara Kontio ja Sari Saarinen presidentin odotusaulan ovella.
Kuva Pirjo Haapala

Tulevien Euroviisujen kunniaksi kivimiehet olivat saaneet päälleen Käärijän vihreät hihat.
Kuva Markku Luoto

Tornikellon alapuolella on näköalaparveke.
Kuva Pirjo Haapala

Elie Saaris (1873–1950) jäljillä

Kauniina toukokuuisena päivänä kerääntyi runsas joukko opistolaisyhdistyksen jäseniä Kaskenmäelle ja suuntasi sieltä bussilla kohti Kirkkonummea ja Hvitträskiä. Poimimme matkan varrelta oppaaksemme Sari Saarisen, joka on viettänyt paljon aikaa sukulaisensa, arkkitehti Elie Saarisin huvilalla ja tuntee paikan kuin 'omat taskunsa'.

Elie Saarisin isä Juho Joonaksenpoika oli torppari-perheestä. Juho halusi papiksi ja opetteli omin päin lukemaan ja kirjoittamaan. Hän opiskeli ruotsia ja pääsi kouluun 11-vuotiaana. Jyväskylän koulussa tarvittiin sukunimi, joten hänestä tuli Qvikström. Koulu oli suomalainen ja opettaja kehotti häntä ottamaan suomalaisen sukunimen. Näin Juhosta tuli Saarinen. Juho opiskeli papiksi ja sai paikan Inkerinmaalta. Pojat Hannes ja Elie kävivät koulua Viipurissa. Elie ei oikein pärjännyt koulussa ja muutti reaalikouluun. Koska hän ei voinut kirjoittaa ylioppilaaksi Viipurissa, hän muutti kouluun Tampereelle. Elie piirsi koko ajan ja hän lähtikin kirjoitusten jälkeen Helsinkiin opiskelemaan piirtämistä Helsingin yliopistossa. Hän opiskeli myös polyteknillisessä opistossa ja valmistui arkkitehdiksi.

Elie Saarinen perusti vuonna 1896 opiskelutovereidensa Herman Geselliuksen ja Armas Lindgrenin kanssa arkkitehtitoimiston Helsinkiin. Tämä kolmikko menestyi hyvin. He voittivat mm. 1. ja 2. palkinnon Julius Tallbergin kotitalon suunnittelukilpailussa. Arkkitehtitoimisto sai tehtäväkseen suunnitella Suomen paviljongin Pariisiin vuoden 1900 maailmannäyttelyyn. Paviljongin sai paljon huomiota osakseen ja tilaustöitä alkoi virrata toimistolle yhä enemmän.

Arkkitehdit päättivät jättää Helsingin ja muuttaa Kirkkonummelle Vitträsk-järven rannalle, jonne jokainen suunnitteli ja rakennutti itselleen talon vuosien 1902–03 aikana. Päärakennuksen piirsi Elie Saarinen ja sen pohjoissiiven Armas Lindgren. Näiden rakennusten välillä oli arkkitehtien yhteinen ateljee. Pohjoissiipi paloi vuonna 1922 ja Elie Saarisin poika arkkitehti Eero Saarinen rakennutti sen uudelleen vuonna 1936. Herman Geselliuksen talo oli Lilla Villan. Elie Saarisin talo on nykyään museona.

Arkkitehtitoimisto hajosi vuonna 1905. Lindgrenit muuttivat takaisin Helsinkiin vuonna 1905 ja Herman Gesellius kuoli vuonna 1916. Tällöin Elie Saarisesta tuli koko Hvitträskin omistaja. Vuonna 1922 Elie Saarinen osallistui Chicagon pilvenpiirtäjän suunnittelukilpailuun, vaikka ei ollut koskaan nähnyt moista rakennusta. Hän sai toisen palkinnon. Vuonna 1923 Saarisin perhe muutti Yhdysvaltoihin, jossa Elie kuoli vuonna 1950. Elie Saarinen omisti Hvitträskin vuoteen 1949 asti, jonka jälkeen omistajina ovat olleet ensiksi Vuorion perhe ja sitten S. Wuorio-säätiö.

Vuonna 1981 Hvitträsk siirtyi Suomen valtiolle ja vuodesta 2000 alkaen Hvitträsk on kuulunut Museo-virastolle.

Kirkkonummelta matkamme jatkui Helsinkiä kohti. Tulimme rautatien tontille ja ryhmä jaettiin kahtia. Toiseksi oppaaksi saimme Sara Kontion. Kiertelimme rautatieaseman lähistöllä ja saimme kuulla, miten monen rakennuksen suunnitteluun Elie Saarinen on osallistunut.

Helsingin ensimmäinen rautatieasema oli Albert Edelfeltin isän, Hämeen lääninarkkitehti Carl Albert Edelfeltin piirtämä. Asemalla järjestettiin vuonna 1864 keisari Aleksanteri II:n vierailun kunniaksi keisarilliset tanssiaiset.

Uudesta päärautatieasemasta järjestettiin 1900-luvun alussa suunnittelukilpailu, jonka Elie Saarinen voitti työllään Maapallolla seisova siipipyörä. Suunnitelmaa ei sellaisenaan toteutettu, koska sitä pidettiin kansallisromanttisena liian 'vanhanaikaisena'. Saariset matkustivat Eurooppaan tutustumaan rautatieasemiin ja Elie teki uuden suunnitelman vuonna 1904. Uuden rautatieaseman rakentaminen alkoi vuonna 1905 ja se vihittiin käyttöön vuonna 1919. Toinen maailmansota ja Suomen itsenäistymisvaiheet olivat viivästyttäneet rakentamista.

Rautatieaseman pääsisäänkäynnin vieressä ovat kuvanveistäjä Emil Wikströmin suunnittelemat graniittiset 'kivimiehet', Lyhdynkantajat.

Rautatieaseman virastosiivessä on alkujaan keisarille ja arvovieraille tarkoitettu odotussali. Myöhemmin ovat Suomen presidentit käyttäneet kyseistä tilaa. Se ei ole avoinna yleisölle. Meille esiteltiin vain tilan sisäänkäynnit.

Aseman kellotorni valmistui vuonna 1919, mutta kellot asennettiin vasta vuonna 1922. Tornin alaosa on toiminut venäläisten sotilassairaalana ja keisarin odotusaulana. Kellotorni on 48,5 metriä korkea ja se on tehty Hangon graniitista. Katto on kuparipeltiä. Kellon halkaisija on 5 metriä.

Retkemme urheilullinen osuus alkoi, kun kiipesimme 250 askelmaa torniin. Täytyy sanoa, että kiipeäminen oli huomattavasti helpompaa kuin Turun Tuomiokirkon torniin. Helsingissä oli kunnan portaikko ja tasaisesti etenevät askelmat. Ylhäältä oli hienot näkymät ympäri Helsingin, sillä tornin ulkopuolella oli neljään suuntaan pieni näköalaparveke. Parveketasanteelille päättyi useimpien matka. Rohkeimmat kiipesivät vielä tikapuita pitkin tornikellon yläpuolelle saakka. Torniin pääsy oli huikea ja huimaava kokemus kaiken kaikkiaan!

Päivän päätös oli myös upea. Vierailimme remontoidussa Ateneumin Taidemuseossa, jossa oli muutama päivä aiemmin avattu Albert Edelfeltin töistä koottu näyttely. Kotimatalla riitti paljon sulateltavaa päivän kokemuksista.

Seija Luoto

Unta palloon

Nukkuminen on välttämätöntä. Uneen kuuluu myös unien näkeminen. Ovat ne sitten painajaisia tai parhaimmillaan huvittavia. Upeita kokemuksia.

Miten syntyy unen käsikirjoitus? Näin yhden unen, josta luulen tietäväni mistä siihen ainekset tulivat.

Turun Aurajoen rannassa on joinakin kesinä nähtävissä purjelaivoja. Isoja ja pieniä, kaikenkokoisia. Mietin niitä katsellessa, miksi purjealusten ruori on laivan perässä? Kai siihen on historialliset syynsä, luulisin. Veneitä on ohjattu perämelalla. Oikeakätiset tekivät sitä paatin oikealta puolelta kulkusuuntaan katsottaessa. Laivan puoli on nimetty tämän takia tyyrpuuriksi tai styyrpuuriksi. Styyrpuuri on se puoli laivasta, josta sitä ohjattiin, ”tyyrättiin”.

Aikojen kuluessa on tullut ja ollut myös suurempia laivoja. Perämela on isommissa laivoissa korvattu peräsimellä. Se on kiinnitetty laivan perään. Isompiin laivoihin tehtiin ruori, jota pyörittämällä peräsin kääntyy. Ruorista peräsin on paremmin hallittavissa

ja voimaakin kääntämiseen saadaan. Purjelaiivassa on tietysti hyvä nähdä myös purjeet sitä ohjatessaan. Keula on merellä perässä olevalta ruorilta riittävän hyvin näkyvissä ja tähdättävissä menosuuntaan.

Kuorma-autoissa ja linja-autoissa kuljettaja on edessä. Siihen on hyvät syynsä. Edestä on parempi näkyvä ympäristöön. Nykyajan suurissa matkustajalaivoissa perämies on edessä ja ylhäällä komentosillalla. Suurissa rahtilaivoissa ja öljytankkereissa perämies on joissakin taas melko perässä. Lentokoneessa lentoperämies (?) on edessä. Hevosajoneuvoissa hevonen oli ja on edessä ja kuski takana. Hevosellakin on siinä ollut mielipide, mihin se on suostunut. Ilmeisesti se haluaa hyvän esteettömän näkyvyyden eteenpäin.

Kun nukuin yöllä, en erityisemmin ihmetellyt sitä, että unessa istuin aivan bussin keulassa. Tuulilasin takana. Enkä sitäkään, että bussikuski oli saman bussin takaosassa. Hän seisoi leveässä haara-asennossa, kuin merimies. Ja ohjasi bussia ruorilla. Ajoimme Rettigin rinnettä alas Itäiselle Rantakadulle. Kadulla oli märkiä keltaisia syksyn lehtiä. Bussikuski koitti ohjata oikealle, pyöritti hurjasti ruoria. Ei taitunut. Menimme, luistimme Aurajokeen. Vesi oli ruskeata ja tuntui melko kylmältä. Jatkoin matkaa uimalla. Enkä sitäkään niin ihmetellyt.

Reijo Nurmela teksti ja kuvat

Kissa-Alli

Turussa opiskellut ja elänyt kuvanveistäjä Viljo Mäkinen ikuisti veistoksiinsa usein tavallista kansaa. Kupittaan tehtaan keramiikkataiteilijana työskennelle Mäkiselle on ominaista huumori sekä lempeästi kuvatut ihmis- ja eläinhahmot.

Turun katukuvassa on myös kaksi muuta Mäkinen lämminhenkistä veistosta: *Korppu-Vihtori* (1983) Kallenkadulla sekä *Portsan pojat* (1972) Puutarhaka-

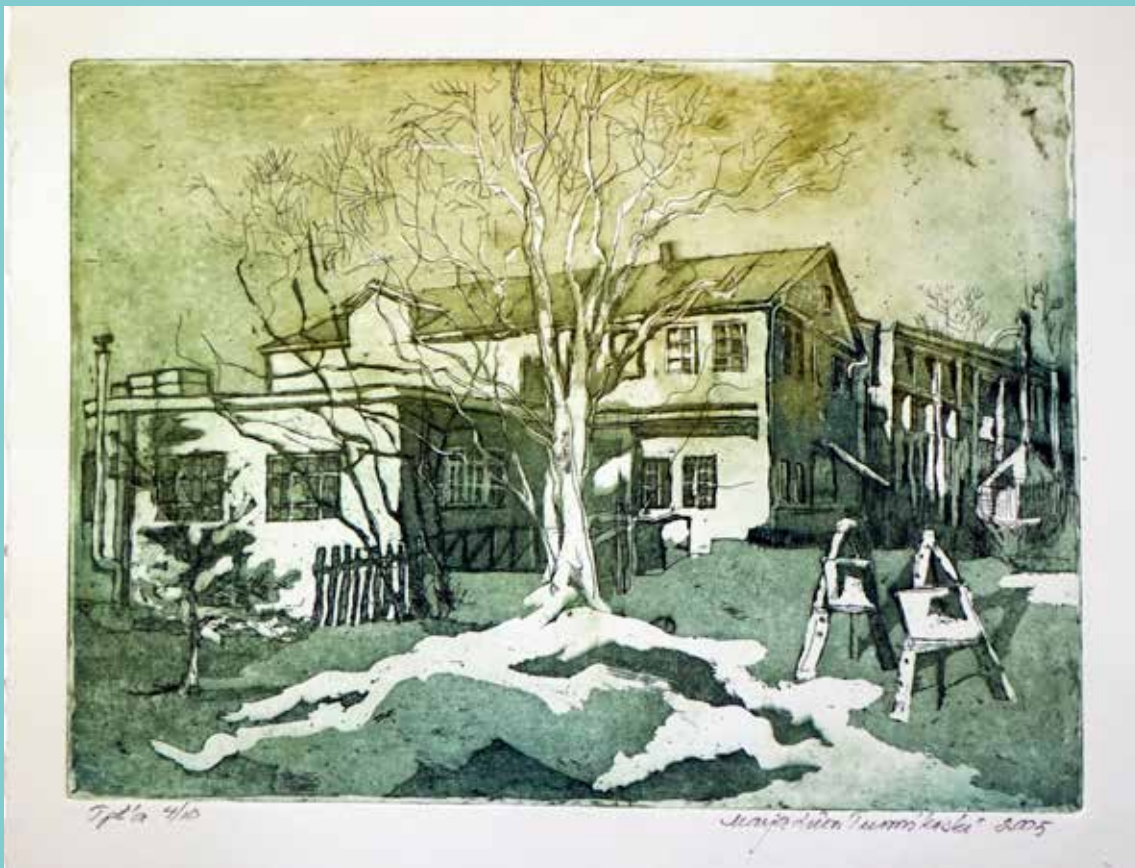
Ulla Oksanen

Turun Säästöpankin pystyttämä Viljo Mäkinen veistos *Kissa-Alli* tervehtii ohikulkijoita Hämeenkadun konttorin edustalla, osoitteessa Hämeenkatu 6. Teos on punaista graniittia.

Teoksessa sympaattinen vanha muori on saanut helmoihinsa häntäänsä pystyssä pitelevän suloisen kissan. Teos paljastettiin 24.5.1978.

Etsausakvatinta piirros Jokikadun työpajan rakennuksesta v. 2005. Tpl'a = tirée par l'artiste (taiteilijan itsensä vedostama). Juttu taidegrafiikasta sivulla 8. Valokuva Reijo Nurmela.

Hvitträsk – lasten leikkihuone. Eliel Saarinen suunnitteli lastensa Pipsanin ja Eeron leikkihuoneeseen normaalia pienikokoisemmat kalusteet. Hvitträskissä ei ole paljontaan alkuperäisestä kalustosta jäljellä. Esimerkiksi leikkihuoneen kaapistot on tehty kopioina alkuperäisistä. Eliel Saarisesta ja Hvitträskistä lisää sivuilla 16 ja 17. Kuva: Markku Luoto